

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravništvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Nekaj o metodiki prirodopisnega pouka v ljudski šoli. — Črtice o zdravoslovju. — Smoter Kvintilijanove vzgoje in pouka ter njegove jezikovne zasluge. — V zadevi šolarskih kujižnic. — Pedagogiški razgled. — Dopisi. — Razno stvari. — Spremembe pri učiteljstvu. — Natečaji.

Nekaj o metodiki prirodopisnega pouka v ljudski šoli.

(Dalje.)

3. Zakon prisposobnosti ali akomodacije. (Gesetz der Anbequemung). Življenje in uredba priročijo (prilicijo) se v določenih mejah spremenjenemu stališču (bivanju), spremenjenim razmeram. Zunaj teh določenih mej sledi krulavost ali celo smrt. Mnogobrojne primere za ta zakon imamo v domačih živalih, katere so se popolnoma prilicile novim razmeram. Ovce, katere so Angleščani zaredili v topli Avstraliji, so zgubile tam volno in hodijo gole. Bučele v toplih krajih, kjer ni zime, ne nabirajo strdi na kupe. Trtna uš živi v toplih krajih v Ameriki na listih, pri nas, kjer je mrzleje, na toplem pod zemljo na koreninah. Nekatero vrste čemerljev se naseljujejo po nižavah na zemlji, na višavah pod zemljo. Mnoga naša drevesa so na severu in po višinah le nizki grmi z deblom pri tleh ali v zemlji, ker bi je drugače silni viharji ugonobili.

4. Zakon deljenja v opravih ali diferencovanje organov. Gesetz der Arbeitstheilung. Bolj ko je skupno delo, ki ga ima opravljati posamno bitje, razdeljeno na posebne organe, tem popolnše se izvrši, ali, tem več ko je organov za opravljanje raznih opravkov, toliko popolnejše opravlja vsak organ svojo službo.

5. Zakon razvoja. „Glejte ta hrast košat, hrastič očetu je bil; zakon narave je tak, da iz malega raste veliko“.

Vsaki organizem razvije se iz priprostega ven do stopinje (relativne) popolnosti. V razvoju rastline iz nežne kali v košato drevo, v pitanju zalege zaradi nje nepopolnosti, v pretvarjanju žuželk se nam kaže ta zakon jasno.

6. Zakon snovanja oblik. (Gesetz der Gestaltenbildung). Deli vsakega bitja postavijo se vsled svoje notranje moči v določenem razmerju drug poleg drugega ali okoli nekega središča. Ali: vže ustvarjeni deli uplivajo na nastajajoče nove tako, da dobi bitje določeno obliko. Z malimi izjemami ima vsako prirodno telo svojo obliko, pod gotovimi pogoji dobé jo tudi neorganične prirodnine. Neka posebna vpodobljavna moč sili atome raztopljene soli, da se zbirajo v kocke, iz pšeničnega zrna nikdar ne nastane ržna (žitna) bilka, trnolica ne obrodi fig, iz racinega jajca se ne izvali pišče, če ga je valila tudi kokoš.

7. Zakon medsebojne zveze. (Koneksionalni zakon). Posamni organi so drug od drugega in vsi od celote odvisni. Če potrgaš drevesu listje, ti boleha vse drevo ali morebiti celo pogine. Nizko organizovane živali lahko prenašajo teška poškodovanja, če pa višji živali poškoduješ ali ugonobiš važen organ, ti pogine in od celote ločen organ sam ne živi. Posamni organi stojé med seboj in v celoti ter k načinu, kako bitje živi, v tako priročnem razmerju, da lahko sigurno od enega na drugo sklepamo. Prežvekovalci imajo spodnjo čeljust tako usklepljeno, da jo gibljejo dol in gor ter na levo in na desno. Takšnemu gibanju tesno prilični so robí (grbi) na kočnjakih, kateri stojé na žvekaljšču po dolgem, namreč od zadi naprej; glodalec gibljejo spodnjo čeljust dol in gor pa naprej in nazaj (enako sanem), tukaj so grbi na zobni žvekalnici poprek postavljeni. V vsakem slučaju tedaj lahko z vso sigurnostjo sklepamo z gibanja spodnje čeljusti na ležo žvekalnih robov na žvekaljšču. in naopak z leže drobilnih robov na zobnem žvekaljšču na gibanje spodnje čeljusti pri žvekanju.

8. Zakon štedljivosti v rabi prostora in moči. (Gesetz der Sparsamkeit im Raume und der Kraftäusserung.) Kako štedi priroda s prostorom, vidimo v vseh organih. Nabrani (nagubani) lističi v popku, nagubana krila pri žuželčnih bubah so jasni dokazi za to. Nagon po zveksanju in razširjenju površine v malem prostoru se kaže dalje v izbočevanju, vzbočevanju in leži organov. Črevesno cape, (rese), skрге (izbočenja), pluča, žleze, traheji (vzbočenja), zavoj črev, polž in loki v ušesu so takšne uredbe. Štedljivost v rabi moči ali sil opazujemo v raznovrstnih kompenzacijskih (nadomestovalnih) aparatih, v svrhu zmanjšanja teže, da mišice s svojimi močmi lažje shajajo. Zvodovi pri sklepih, delanje zračnega tlaka na sklepe, pneumaticeta pri tičih in žuželkah, krvotočni in dihalni organi, plavni mehur pri ribah, podkožna plast masti pri morskih kitih itd. so naprave te vrste.

To so tedaj zakoni, katere mora imeti po Junge-ju učitelj pri učenju naravopisa v ljudski šoli pred očmi. Obravnava naj predmet tako, da učenci zakone jasneje in jasneje spoznajo. Ko so jih spoznali, naj je kratko izrekó, ako so po učiteljevem mnenju za to zreli. Napačno pa bi bilo, če bi učitelj zakon najprej povedal in še le potem njegovo resničnost hotel dokazovati. Prvič stvar, potem pravilo.

Upirajoč se na Humbold-ov izrek: „Priroda je v vsakem kotu zemlje podobna celote“, priporoča Junge in ž njim gosp. prof. Schreiner kot bistveno sredstvo v dosego označenega smotra v prirodopisnem pouku v ljudski šoli, da se življenje v naravi, delovanje prirodnih moči na omejenih majhnih pokrajinah učencem predočeva: „Kakor v svoji velikanski celoti, dela in snuje priroda na omejenem okrožju ribnika, gozda, travnika itd.“ Zatoraj naj se otroškemu duhu nezapopadna brezkončnost in brezmernost raztolmači in pojasni v ozkem, omejenem okvirju z družnega življenja (Lebensgemeinschaft).

Ker tedaj otroški duh narave v njeni velikanski celoti ne more spoznati, kazati in tolmačiti se mu morajo njeni zakoni, nje delovanje in snovanje v ozkih okvirjih — po ribnikih, gozdih, travnikih itd. in sicer v zadržnem življenju tamošnjih živalij in rastlin; celo tamošnje neorganične prirodnine (zrak, voda, prst, blato) so jemati v okrožje takšnih pogovorov.

Pojem „zadružnega življenja“ Junge tako-le razlaga: Zadružno življenje (Lebensgemeinschaft) je skupnost bitij, katera so se po notranji obstankomernosti (Erhaltungsmässigkeit) na istem mestu naselila, ker pod istimi kemično-fizikalničnimi vpljivi živé in so razven tega mnogo drugo od drugega, vsa pa gotovo od celote odvisna, oziroma drugo na drugo in na celoto vpljevajo. V pojasnilo svoje ideje, svojega uka o „zadružnem življenju“ (da se spoznajo tam v ozkem okvirju prirodni zakoni vse prirode) obravnava Junge praktično „vaški ribnik“. Kemično-fizikalčni značaj ribnika zvalil je tja mnogo živalij (žabe, ribe, rake, mušice), pa tudi rastlin, ki ljubijo mokroto (vrbe, jelše, trstiko, rogozo, povodno lilijo, povodno lečo itd.) Vse so se tukaj naselili „po notranji obstankozakonomosti ter mnogovrstno druga na drugo vpljevajo, bodi-si, da si delajo senco ali druga drugo varujejo ali služijo druga drugi v hrano. Nekatere še privabljajo goste na ribnik. Žabe štorckljo, povodni polži in povodne ličinke race, mušice, lastavice itd. (Konec prih.)

Črtice o zdravoslovju.

(Spisuje Simon Meglič.)

(Dalje.)

O gojenju gibal (mišic).

Dihanje, hranitev in mišice so spojene med seboj. Ko bi n. pr. kdo zanemarjal gojitev dihanja, bil bi nasledek narušaj hranitbe in iz tega bi izvirala splošna slabost mišična. Ista podoba se nam pa tudi pokaže v nasprotnem poredju, ako se zanemarija gojitev mišic. Protiprirodno, preveč omehkuženo, pasivno, preumetno sedanje človeško življenje povzroči prvo motenje omahovanje zdravja, njegecv propad in predčasni konec.

Zgodovina nas uči, da sledi po najvišjih pridobitvah kulture razpad celega naroda, provzročen po nedostatku prave nravi spojeno s telesno omehkuženostjo. Zatorej so umna zakonodajstva vže starega veka skrbela za uspešno telesno obrazovanje po telovadbi, vzbujevalnih igratih, utrjenju in zmernosti, da bi s tem npravno mišljenje vzbudila ter vložila jedino pravi in trpežni osnovni kamen za duševno omiko in umetnost. Mislimo le na zmagoslavne slovesnosti stare Grecije o priliki venčanja zmagovalca pri olimpskih igratih. Tudi naj omenim jako zdravoslovno Mojzes-ovo zakonodajstvo (n. pr. strogo vzdrževanje od dela v soboti) čegar uspeh se še dandanes v tem pokaže, da židovi povprečno za 10 let dalje živijo nego li kristjani. Tako je bilo nekđaj v starem, srednjem, da, tudi v novem veku. Kake uspehe pa nam kaže današnja odgoja? Prosti telesni razvitek otroka je kmalu po rojstvu s pretrdim in pregorkim povijanjem zadržan, vsled česar je tako potrebno izhlapenje iz pljuč in kože omejeno. Gospodične in gospé, cvetovi in plodi modérne izgoje, pogrěšajo popolnoma primerne gibanja mišic v prostem zraku in njihovi životni oklop ovira jim prosto in popolno dihanje in prosti krvni tok. Dečki so pač v prosteh oblekih, a obsojeni so dalj časa mirno sedeti v klopeh, katere so urejene večinoma na vse mogoče načine, samo po zdravoslovnih pravilih ne, v prašni, neprezračeni šolski sobi ali pa doma pri mizi z naopačnim telesnim držanjem. Seveda se dvakrat v tednu z obligatno

telovadbo okrepcajo, a današnje telovadnice imajo še dosti nedostatkov. Diest pravi o sedanjih telovadnicah in načinu telovadbe nastopno: „Zidajo se veličastne telovadnice, a ne pomisli se, da se družba mladih Angležev na zeleni trati igraje se z žogo, na bolj zdravi način kreta, nego oddelek nemških telovadcev na dragih telovadnih pripravah v prašnej telovadnici. Ni za vsakega, da se za oddih ob določenih dneh o gotovem času v strogi obliki ude pregiba;“ a na telovadnih igrah, katere z vsemi gibali ob enem tudi oko urijo, ter milino, spretnost, odločnost izobrazijo, na vkupnih izletih, katere ne le srce in duh ampak tudi život oživljajo, — na tem ima vsakdo dopadajenje, komur le srčnost prsi povzdiguje in kateri hoče mirno, zdravo starost doživeti“. Tudi Jah n pravi, da brez telovadnih iger telovadba ne more imeti pravega vspeha in se brez igrišča telovadni prostor sploh misliti ne more. Splošno je znano, da se na Angleškem igra in gibanje na prostem z gorečnostjo goji. Razven krajnih oblastnij, kojim je dolžnost skrbeti za javna igrišča, ste še dve veljavni društvi „National health society“ (narodno-zdravoslovno društvo) in „Ladies sanitary association“ (Društvo gospej za gojitev zdravja), katerima je težnja dobrodelni čut vzbujati naprave javnih igrišč. London ima 28 takih prostorov, na katerih mladina pod nadzorstvom svojih učiteljev telovadi; se bori, teka, skače in žogo meče. Bradfort je za svoj veliki prostor za oddih in igro potrošil 3,960.000 M. Nam se je od Angležev mnogo učiti, posebno gledé zdravoslovja.

Tedaj naj se pri telovadbi bolj ozira na proste vaje, in naj se jih vdeležujejo tudi deklice, da se privadijo izglednega držanja telesa; toda telovadne vaje za deklice morajo imeti svoje meje in posebno tehnično obliko.

Doma naj se pa deci odkáže delo v hiši, na vrtu, polju in v gozdu, da se privadijo poznejemu trudapolnemu delu. Potreba takega gibanja, gojenja mišic, v ohranitev in otrditvev zdravja je vtemeljena fiziologično v sledečem: S krčenjem gibal povspeši se krvni in sokovi tok; napihnjene, zabuhle osebe postanejo vsled tega kmalu vitke, žilave, trdneje. Po pomnoženi vporabi in hitrejem obtoku nastane uređena toplota ob enem pa tudi popolnejše, prostejše, globokejše in živahnejše dibanje. Gibanje mišic deluje na prebavne sokove in mezgovnice, da pridejo hitreje v krvni tok in iz tega v pljuča, da se ohranijo vsled tega vedno sveži, se ne vstrdijo in niso tako hitro gnjilobi, vnetju in raztvoru podvrženi. Slast do jedi se pomnoži in prebavna moč povzdigne; sree in volja postaneta trajno vesela, čuti se poostrijo, pomnjivost je zvesteja nego li kedaj.

Gibanje pa je dvojno: aktivno in pasivno. K prvemu spada: sprehajanje, tekanje, skakanje, metanje in druge gimnastične vaje, ples, plavanje, drsanje, delo z mišicami kakor: žaganje, skobljanje, i. dr. K zadnjemu pa prištevamo: jahanje, peljanje, guganje itd. Aktivno gibanje je bolj za zdrave, pasivno pa bolj za slabotne in bolehe, akoravno bi slednji nikdar ne smeli sprehajanja opustiti, kolikor jim pač moči dopuščajo, kar je zanje toliko dobrodelnejše, ker se jim dušno razpoloženje razvedri. Stari zdravnik Galen pravi, da je tisto gibanje najkoristnejše, katero je spojeno z duševnim razveselovanjem.

Vsako gibanje pa naj ima tudi svoje meje in svoja pravila. Ono ne sme biti nikdar čezmerno, prenaporno. Možgani, pljuča in sree prenapolnijo se tedaj s krvijo in razgrejejo; živahnejše dihanje, zlasti v mrzlem zraku, zamore kašelj, vnetje pljuč in pri slabih prsih bruhanje krvi provzročiti.

Z gibanjem pa naj bode tudi skladen živež. Kakor je zmerno gibanje za prebavo in reditev ugodno, ravno tako ju čezmerno gibanje slabi. Vsakdo si je vže izkusil, da je po napornem mišičnem delu slast do jedil izgubil, in ako se k jedi sili slabo prebavi. Po obedu ni dobro precej močno se gibati a tudi vtujen ne jej; boljše je malo si počiti, da se hitro sopenje in vtripajoče srce pomirita. Pri gibanju naj ti bode to merilo: Vsako zdravje pospešujoče gibanje naj se ne začne hitro in krepko, a naj se tudi hitro ne dokonča; organizem potrebuje tukaj svoj prehod. (Dalje prih.)

Smoter Kvintilijanove vzgoje in pouka ter njegove jezikovne zasluge.

(F. Brežnik.)

Iz navedenih izjav Kvintilijanovih o lastnostih govornikovih je razvidno, da se drži Kvintilijan gledé na govornika Katonovega načela, ki zahteva, da mora govornik biti pošten in v zgovornosti izurjen mož. Kvintilijan si je vstvaril vzor govornika, ki naj bi bil dovršen ne samo v zgovornosti, ampak posebno v npravstvenosti. Saj še človek, ki ima npravstvene napake, ne more govornik postati. Kajti za prenašanje trudapolnega učenja je neizogibno potrebno čisto srce, v katero se še niso vgnezdile strasti, ki je še sposobno za vse lepe umetnosti. Torej mora oni, ki hoče govornik postati, popenjati se za krepotjo. To pa se zgodi z učenjem modroslovja, posebno etike, ki obsega nauk o poštenosti, pravičnosti, resnici, kreposti in vseh tem nasprotnih lastnostih in katere najviši smoter je napraviti človeka popolnega in krepotnega. Pa Kvintilijan trdi, da je etika del govorništva in sicer najvažnejši in da se je ta del od govorništva odeepil po malomarnosti slabejših talentov¹⁾, ki so korist zgovornosti v plen zlorabili ter skrb za poštenost opustili. Pravi modrijani pa so poštenjaki, torej govorniku ni potreba pečati se še s posebnim modroslovjem. Kakor so bili praktični Rimljani²⁾ vže iz prva, ko so se bili seznanili z grško filozofijo, hudi nasprotniki modroslovskega idealizma, tako to nasprotovanje tudi za časa cesarjev ni ponehalo. To mrzenje do filozofije je tudi Kvintilijana tako prevzelo, da večkrat napada modroslovce. Zatorej graja nedostatnosti in napačna načela raznih modroslovskih šol ter trdi, da govorniku ni treba prisegati na mnenje tega ali onega modrijana, ako hoče zares postati vzorno pošten mož in vrl govornik. Seveda za časa rimskih cesarjev, posebno Nerona in Domicijana, ko so se bili Rimljani v brezno izprijenosti in nenpravstvenosti po-

¹⁾ Prim. Kvint. uvod k dvanajsterim knjigam o govorništvu.

²⁾ Ker so bili Rimljani praktični narod, katere je dejanstveno življenje učilo, ne pa teorija, imajo veliko vrlih značajev; grki pa, vže po naravi bolj nežnega pa bistrega duha ter nadarjeni za raziskavanja vesolstva in človeških zadev, imajo velikanske učenjake in največje pesnike in ametnike, a značajev malo; ako se pa nahaja pri Grkih kak značaj, je samo zlato n. pr. Aristid, Sokrat, Domosten. — Rimljane je surova praksa zapeljala v grozni materijalizem, iz katerega niso našli več rešilne poti, Grki pa so pri svojem idealizmu in teoriji postali prepirljivi in sobični. Nesloga jim je spodkopala svobodo in naložila tuj jarem, kateri niso mogli več otresti.

greznili, se tudi modrijani niso razlikovali od velike drhali, ker onih krepostij, katere so učili, niso imeli, ampak najgrše pregrehe zakrivali s čmernim obrazom, dolgo brado in posebno obleko. S zaničevanjem drugih ljudi so si prisleparili spoštovanje, dočim so doma služili najgršim strastém.

Glavna misel, katero razvija Kvintilijan v svojem delu, je ta, da mora biti govornik poštenjak. Torej hoče Kvintilijan npravstveno blagega človeka, poščenjaka vzgojiti in izolirati, kolikor bi se dalo vdolbsti v okvir rimskih zakonov ter šeg in navad življenja. V ta namen pričenja vzgojo takoj z rojstvom ter razlaga glavna načela otroške vzgoje jako obširno. Posebno pa priporoča vzgajati in negovati značaj vže od prvih let. Kajti vrl značaj vzgojiti je težavna, pa zelo važna stvar. Kvintilijan torej zahteva za nadepolno mladino vsestransko oliko, katero pa jednostranski retorski pouk, ki je težil le za suhoparnim formalizmom, dati ni mogel. Prava vrednost vsestranske olike ima svoj izvor baš v tem, da sčestaja v harmonski izobrazbi vseh duševnih in npravstvenih močij; ona je sad izvrstne vzgoje in pouka v mnogovrstnih predmetih. Zatorej veli Kvintilijan, da naj se govornik mimo navadnih šolskih predmetov uči tudi telovadbe, matematike, glasbe in posebno modroslovskih naukov ne samo zaradi tega, ker v praktičnem življenju koristijo, ampak ker sree blažijo in človeku mnogo čistega veselja pripravljajo. Čprav vzgaja Kvintilijan le govornika, smoter njegovega pouka je vendar idejalen. On pravi, da naj govornik prid svojega truda ne išče v plačilu, ampak v znanostih, v premišljevanju in svojem duhu. Saj niti bogastvo niti visoka čast ne moreta osrečiti človeka, ampak le vsestranska temeljita oliko, ki človeško delovanje vnema za vse, kar je lepo, dobro in pošteno. Taka korist nikakor ne gine in ni nobenemu slučaju podvržena.

Pa kakor si je prizadeval Kvintilijan nemarnost v vzgoji in napake pouka svoje dobe odpraviti in z dejanjem in nauki pripraviti za oboje boljše prihodnost, tako je hotel tudi pisavo popraviti in jo do Ciceronove lepote privedi. V oni dobi, ko je Kvintilijan v Rimu učil in pisateljaval, tekmovali so pisatelji v dvojni pisavi, eni udani novemu zlogu, ki je bil zmeden in mnogovrstno popačen, drugi držé se stare pisave Ciceronove, ki je bila naravna in zatorej lepa. V Ciceronovi dobi se je bil zlog razvil brez lepotičenja po naravni poti do največe obilnosti in krasote. Ciceronova pisava daje misli, da se prosto in naravno razvija ter jo izraža z obiljem besedij in krasno perijodo, katere znak je harmonija. Taka je bila pisava one dobe, ko je še vladala v rimski državi zlata svoboda, in se govor prosto razvijal na foru in v senatu, ko spridenost in nesramnost še nista bili okužili rimskega ljudstva. Toda po bitki pri Akciju se je vse strašno izpremenilo. Kakor se je potratnost v vživanju življenja do onemoglosti povečala in kakor so vedno nova dražila si izmišljali, da bi onemogle živee vzbujali za opetno vživanje, tako se je zdel govor Ciceronove dobe neslan in suhoparen. Vse naj bi spodbadalo, vse dražilo, vse mikalo. Vsled tega so pričeli tudi pisatelji prozajsko pisavo kititi s pesniškimi izrazi in namesto lepe perijode je stopila oblika sentence. Da bi misel zanimala, prikazati se je morala v novi in nenavadni obliki. Zatorej so jo pisatelji zavijali in sukali na razne načine. Priljubljeni so bili kratki stavki; mesto odvisnih stavkov so rabili pisatelji većinoma deležnike in vpletali različne pesniške figure, posebno česômuz.

In kakor je za časa Nerona nenravstvenost do vrhunea priklopela, tako je tudi novi, popačeni zlog Neronov učitelj Seneka do ostudnosti razvil.¹⁾ Oni grozoviti izprijenosti in nenravstvenosti rimskega naroda zoperstavil se je cesar Vespazijan, strog in npravstven mož, po Seneki zmedeni in izprijeni pisavi pa Kvintilijan. Ta je zlasti v šoli kolikor mogoče vničeval napačni vpliv Senekin, kar v deseti knjigi (I. 125) sam pravi. In to nasprotno delovanje Kvintilijanovo je še tem večji vspeli imelo, ker Kvintilijan ni bil odvisen od naklonjenosti ljudstva; saj ga je Vespazijan bil imenoval profesorjem govorništva, ki je dobival svojo plačo (100.000 asov = 12.000 goldinarjev) iz državne blagajnice. Vrh tega zatrjuje (v XII, 10, 46) Kvintilijan sam, da se trudi povrniti se k Ciceronovemu zlogu, toda sentence dopušča z ozirom na sodobnike, katerih pohabljeni živeci so takih dražil potrebni bili. Seveda tudi Kvintilijan ni nameraval Ciceronov zlog povsem zopet uvesti, ker to ni bilo mogoče, ampak on je le menil, da naj se pokaže v pisavi naraven razvoj, pesniški izrazi pa, ki so se bili v pisavo vgnezdili, naj se pridržé, Kvintilijan je ta popravljeni zlog priprosto pa lepo razvil ter postal, da-si je njegova pisava brez ognja in življenja²⁾ in nekako školska, v formalnem oziru najboljši pisatelj tako zvane sreberne latinščine. Kvintilijanova pisava je, da-si je posnemal Cicerona, izvirna in ima lastne vrline ter se odlikuje posebno po kratkosti.³⁾

V zadevi „Šolarskih knjižnic“.

(Jos. Freuensfeld.)

Mnogo se je že pisalo in razpravljalo o šolarskih knjižnicah, kar nam priča, da se je sploh prepoznalo to neobhodno potrebno pomagálo pri odgoji. Slovensko učiteljstvo, mora pa to tudi dejanstveno pokazati. In zdaj je dóba za tó. Meseca novembra in decembra in deloma tudi še januvarija sklepajo krajni šolski svéti letne proračune. Tukaj je trenótek, da se potegne za šolarsko knjižnico učitelj, ki je ud kr. šolsk. svéta.

Dné 5. septembra t. l. sprejela je skupna učiteljska konferenciija gornje-radgonskega in ljutomerskega okraja med drugimi tudi sledeči predlog pisalca: „Učitelj delúj na tó, da bo krajni šolski svét pri sklepu letnega proračuna dovolil za šolarsko knjižnico krajevnim in šolskim razmeram primerno vsoto“.

Tedáj vsoto, ki bode v prvi vrsti primerna krajevnim razmeram. S tem izrazom hotel sem označiti materijelno stanje šolskega kraja. Pripoznájmo, da davkoplačevalec ni poslan na dehtečih eveticah. Davki se množijo, pridelki kréjjo, beda narašča od dné do dné. Iméjmo odprto srce za obornega posestnika, ki se bori s krvavimi žulji za svoj obstanek. Uvažujmo pri imenovanem predlogu krajevne razmere. Kjer je ubožen národ že po naravi tál, ali pa mu je vgonobila tá ali óna nesreča (slana, toča i. dr.) pridelke, óndi postavil bodeš v predlog manjšo vsoto.

V drugi vrsti oziral boš se na šolske razmere. Ako je šola razdeljena, imel bo deški in dekliski oddetek vsak svojo knjižnico. Kjer je več otrók, treba tudi več izvodov od iste knjige. Ako si naroči n. pr. šola, ki ima 300

¹⁾ Prim. Cornelii Taciti Annales recen. Nipperdey Einleitung XXVIII.

²⁾ Prim. Durny-Hertzberg: Geschichte des róm. Kaiserstaates, III. 518.

³⁾ Literaturo o Kvintilijanovem govorništvu, glej v Teuffel-novi zgodovini rimskega slovstva 320, str. 715.—716.

obiskujočih, samó jeden izvod recimo Hubad-ove knjige Franc Jožef I. bilo bi pač premalo. Po naši sodbi treba za tó število vsaj četrí izvode: dva za dečke, dva za deklice.

Da pa vsaj nekaj pozitivnega izrečemo, kar se tiče vsote same po sebi, misel je naša, da najmanjša vsota pri še tako slabih krajevnih razmerah je šest goldinarjev. Analizujmo si tó stvar. Najprej treba naročiti „Vrtec“. Izdaja ga Ivan Tomšič, e. kr. vadniški učitelj v Ljubljani; velja za vse leto 2 gl. 60 kr. Letos je o prilíki okrajne uč. konferencie gornje-radgon-kega in ljutomerskega okraja e. kr. okrajni šolski nadzornik gospod Ivan Ranner rekel sledeče: „Jaz ne poznam za mladino boljšega lista kakor je „Vrtec“. Nobena šola ne bi smela biti brez njega“. — Drugič bodeš naročil šolsko knjižnico na družbo sv. Mohora, za kar trebaš 1 gl. Žalibog da ima tá blagotvorna družba med učiteljstvom tu in tam neprijatelje, rečem neprijatelje, ker ne morem verjeti, da bi jej bili sovražniki! Istina je sicer, da je bilo v prejšnjih letih med njenimi spisi marsikaj, kar je moralo učitelja žaliti. Toda družba sv. Mohora uvidela je, da je bila na krivem potu. V zadnjih letih dokazala je, da jo vodijo načela, katera mora odobravati vsak rodoljuben učitelj.

Ostala sta 2 gl. 40 kr. Recimo, da na leto izide po četrí knjig, vsaka nevezana po 20 kr. Od vsake kupiš po dva izvoda, t. j. 1 gl. 60 kr., ostane ti še za vezanje „Vrtea“ in kupljenih knjig 80 kr. — Pičle vsotice in preugoden račun za knjižnice! vskliknil bo marsikateri tovariš. Pomisliti pa treba, da učitelj, kateri z globokim prepričanjem in s sveto navdušenostjo deluje za blaginjo, da tak učitelj ne bode miroval. V vsakem kraju — s ponosom rečem, tudi na kmetih! — najdeš zavednih, mladino ljubečih ljudi. Treba jim samó dati dobro besedo na pravem mestu — in radostnim srcem priskočijo ti na pomoč. Ako si v resnici mož na svojem mestu, nevspešni ne bodo tvoji napóri! O tem še mi je več na jeziku, a za zdaj dovolj!

Pri nakupávanju teh knjig usojam si opozarjati na sledeče: Ako je moč, omisli naj si vsaka šola mladini najboljše omiljeni „Vrtec“ prejšnjih let; od leta 1871. dobé se vsi letniki à 2 gl. 60 kr. — Dalje priporočamo od imenovanega pisatelja ali spisane, poslovenjene ali založene knjige, ker se odlikujejo po uzorni slovenščini: 100 malih pripovedek (Šmid, 40 kr.), Deset krajarjev cesarja Jožefa II. (12 kr.), Dragoljubei (18 kr.), Mladi dnevi (30 kr.), Peter rokodelič (30 kr.). Star vojak in njegova rejenka, gledališka igra (18 kr.) Zlati orehi (36 kr.), Habsburški rod (10 kr.), Sreča v nesreči (Janez Cigler, 40 kr.) — Opozarjamo na veleznamenito knjižnico, katero izdaja družba sv. Cirila v Ljubljani; doslej izšli so trije zvezki: Franc Jožef I. (15 kr.), Rudolf Habsburški (20 kr.) in Valentin Vodnik (15 kr.) Vsakega učitelja je dolžnost, da podpira to podjetje ter širi te prelepe knjige med národ! — Urednik te knjižnice, profesor Fran Hubad, zbral je tudi „Pripovedke za mladino“, katerih sta doslej izšla dva zvezka à 20 kr.; sedaj jih imá v zalogi J. Giontini v Ljubljani. — Gorko priporočamo lepo poslovenjene knjige slavnega Kristofa Šmid-a: Bogomir (15 kr.), Evstahij (20 kr.), Evstahija (15 kr.), Roza jelodvorska (30 kr.), Sveti večer (30 kr.), Timotej in Filemon (30 kr.), Ferdinand (30 kr.), Jagnje (30 kr.), Jozafat (30 kr.), Kanarček (20 kr.), Ljudevit Hrastar (30 kr.), Slavček (20 kr.), Pirhi (30 kr.) — Zeló pripravno berilo je Antona Kržič-a „Angeljček“, do zdaj štirje snopiči à 12 kr. — Napósled priporočamo še „Narodne pripovedke“ I. in II. zvezek, zbral Dominicus à 24 kr.

Moj namen ni, da bi omenil vseh knjig, ki so primerne za šolsko knjižnico. Storil sem to zbog tega, da bi opozoril častite gospode kolege na bogastvo, katerega se žalibože prereditko poslužavljemo. Popotnik-ov koledar od leta 1888. podal nam je „Imenik primernih knjig za šolske knjižnice“, po katerem sem deloma posnel navédene knjige. Dobro bi pač bilo da bi se omenjeni „Imenik“ dopolnil s knjigami, ki so od iste dóbe izšle, pregledal se

tu in tam (morebiti bi se povedalo pri ceni, koliko velja vezana, koliko nevezana) ter ponatisnil v „Popotnik-u“ kolikor najhitreje.*) Ták imenik imel bo blagodsno posledice.

Pedagogiški razgled.

Učiteljski zavódi v Danskej.

Osnova ljudskih šol in učiteljskih zavódom v Danskej ni tako nova, kakor v drugih evropskih državah — ravna jo se prve še sedaj po kraljevem ukazu z 1814. l. drugi pa po ukazu 1818. l. Sicer pa je bila v poznejših letih v tem oziru izdana še obilica novih napolnjejev, primernih potrebam in zahtevam času tako, da od prvih osnov vže ni dosti preostalo.

Sedaj so v Danskej 4 zavódi za učitelje, od katerih najstarejši v Jonstrupu bil je osnovan vže l. 1791. Na vsakem zavódu deluje ravnatelj in 3—4 profesorji pa učitelj telovadbe, kateri je vsikdar vojak v aktivnej službi. Na treh zavódih so ravnatelji protestantovski župniki, kateri poleg učiteljskega poklica oskrbujejo tudi svoje župnije, imajoči v pomoč še jednega duhovnika. V zavódu, obstoječ iz 3 tečajev, sprejemajo se mladenči v starosti od 17 do 23 let, od katerih se zahteva spričevalo, da so izvršili najmanje jednoletni praktični kurs pri kateri ljudski šoli. Izjemno sprejemajo se tudi mladenči pod 17 in starejši kot 23 let. Sprejem v zavódu je v ostalem odvisen od ustmene in pismene preskušnje; pri kateri skušenci pišejo po narekovanju ter izdelujejo naloge v slogu in računstvu; pri ustmenjej poskušnji razkladajo čitane članke, podavajo slovniški razbor stavkov in odgovarjajo na vprašanja iz slovnice, računstva, domače zgodovine, z splošnega zemljepisja, katekizma in splošne zgodovine.

Na zavódih poučuje se veronauk (nравnost, vera, bibliška zgodovina in zemljepis Palestine), danski jezik (slovnica, slog in književna zgodovina), domača in splošna zgodovina, zemljepis, aritmetika, algebra, nižemérstvo, telesomérstvo, osnova zvezdarstva in meteorologije, prirodopis in naravoslovje, pisanje, čitanje, igra (godba) na goslih in orgljah in telovadba. Tuji jeziki in ročna dela se ne učé. Ravnatelj uči 16—18, profesorji celó po 30 ur na teden. Pouk traja 6—7 ur in tedensko število ur v 1. in 2. tečaju iznaša 33, v 3. tečaju 34 ur. Pedagogika uči se samó v 3. tečaju (4 ure na teden), za to pa se v tem tečaju ne uči zemljepis, prirodopis, naravoslovje in risanje. Godba (petje in igra) uči se po 5—6 ur, veronauk v prvih dvéh tečajih 4, v tretjem 8 ur na teden.

Vsi 4 učiteljski zavódi so na deželi in telovadne šole so pri njih po spolu mešane, ter se delé samó na dva razreda. V telovadnih šolah poučujejo vrstilno kandidati 3. tečaja v navzočnosti katerega profesorja. Nekolikokrat v tednu so v telovadnici tudi ostali kandidati pri poduku navzoči, kedaj namreč profesorji poduk razkladajo in na hibe opozarjajo.

Kandidatje 1. in 2. tečaja morajo koncu šolskega leta delati javno izkušnjo, da zamorejo vstopiti v višji tečaj, med tem ko kandidati 3. tečaja polagajo na koncu leta izpit zrelosti pred posebno komisijo, imenovano po naučnem ministru in obstoječo iz 9—12 pedagogov in pisateljev. Takošne komisije so v Kodanji, Odensee-ju in Aarhúse. Osnovane so bile prvokrat l. 1867., prej pa so se vršile preskušnje zrelosti pred profesorji dotičnih zavódom. Zavódu v Jonstrupu je internatni, ostali 3 so eksternatni. Na vsakem zavódu so še zasebni zavódi za učitelje; za učiteljice pak v Danskej ni nobenega zavóda. V zavóda jonstrupskem plačajo gojenci za hrano in stanovanje 300 kron (= 170 gld) na leto; v ostalih zavódih plača se 40 kron (= 22 gld.) šolnine, katere p.

*) Nameravamo ovi „Imenik“ popolniti v Koledarju za 1890. l.

so sinovi učiteljev po zakonu oproščeni. Na podelitev stipendij žrtvuje država 7500 kron (= 4300 gld.) Ravnatelj jonstrupskega zavôda ima poleg stanovanja in vrta 4800 kron (2700 gld.) plače; ravnatelji ostalih zavôdov, kateri kot župniki uživajo dohodke iz svojih župnij, dobé na leto samó 800—1200 kron (450—670 gld.) od države. Profesorji imajo od 1889. l. po 928—1368 gold. plače na leto; poprej bila je njih plača dosti nižja. („Rev. pédag.“)

Dopisi.

Iz ormoškega okraja. (Učiteljsko zborovanje.) Danes imamo poročati o zadnjem zborovanju našega okrajnega učiteljskega društva, ki se je vršilo dné 2. novembra t. l. Imeli pa bi še poročati o zastarelih zborovanjih, tako n. pr. o zborovanju, vršečem se dné 5. septembra, ozir. o „Majcen-ovem banketu“*) in ravno tako o našej uradni konferenciji, ali je morda o teh tudi že kje poročal naš g. poročevalec?

Dné 2. novembra t. l. zborovalo je naše društvo izvanredno; izvanredno pravimo, ker še v novembru, ko ima učiteljstvo navadno s pripravljanjem za novo šolsko leto mnogo posla, nikoli zborovalo ni. Pa tudi letos mislil je menda omenjen dan marsikateri tovariš potujoč v Ormož, da bo našel k večjemu predsednika v zborovalni sobi. Pa vendar so prišli zavedni tovariši, ki vedó, da je dandanes, ko vsak list in listič piše o šoli in učiteljstvu, ko se povsod, kjer sta le zbrana dva, o šolstvu govori, pač potrebno, da ostanemo kljub temu viharju na jadreniku ter se ne skrivamo po barkinih zatišjih, kjer ne vidimo nevarnostij, ki nam preté.

Gospod predsednik Rakuša otvoril je zborovanje, pozdravivši nova tovariša gg. Mejovšek-a in Sivko ter gosta g. Freuensfeld a, učitelja iz Ljutomera, katerim so prisotniki radostnim sreem zaklicali: „Živeli“. Na to je predrugáčil vspered také, da je prišla točka: „Vsprejem novih udev“ najpoprej na vrsto. Gospoda Mejovšek in Sivka sta takoj naznanila, da pristopita k društvu, in prisotniki so nja z veseljem vsprejeli.

G. nadučitelj Porekar, ki je pri zadnjem zborovanju pero vodil, prečital je zapisnik, ki se je odobril. Tudi za to zborovanje naprosil ga je g. predsednik, da je prevzel ta posel, kajti g. zapisnikar, ki je vedno z delom obložen, hotel je še zadnji dan počitnic v polnej meri uživati, ostal je — doma.

Po zadnjem zborovanju došla sta društvu dva dopisa, in sicer jeden od slav. upravnistva „Popotnik“-ovega, drugi pa od nemškega učiteljskega društva na Češkem, katero nam ponuja svoj časnik „Freie Schul-Zeitung“ za naročbo. Prvi se je po sporazumljenju tovarišev takoj povoljno rešil, a drugi provzročil je živahno debato. Naposled prešlo pa se je na predlog gospoda Jurše na dnevni red.

Iz poročila g. Jurše o zborovanju zaveze štajerskih učiteljskih društev v Fürstenfeldu bilo je razvidno, da nismo g. Jurše zastonj v Fürstenfeld odposlali. Ko nam je pripovedoval, kako prijazni so Fürstenfeldčani šoli in učiteljstvu, slišale so se besede izmej sredine prisotnikov: da bi pač naši Ormožani taki bili!

Prostovoljne predavanja, ki bi imelo temu poročilu slediti, in za katero se je oglasil predsednik sam, preložilo se je bilo, ker je seja že itak dolgo trajala, na prihodnje zborovanje.

Sedaj še imamo poročati o raznih nasvetih. G. nadučitelj Porekar nasvetuje, da bi učiteljstvo skupno naročilo „Pravila za varstvo živalij“, katera je

*) O tem zborovanju poslali smo zelo obširno poročilo „Slov. Narodu“, pa do danes še ga ni priobčil! Zakaj ne? Por.

on priredil, a g. Blanke pa založil in tiskal. To novo in prvo izdajo v slovenskem jeziku je učiteljstvo z veseljem pozdravilo ter g. Porekar-ju izreklo hvalo, da jo je priskrbel. Isti gospod predlaga na dalje, naj društvo, ki itak goji umetno petje, po gospodu pevorodju, nadučitelju Vaud-u poskrbi, da se peveci do prihodnjega majnikovega izleta naučé latinsko mašo, katero pojó mariborski učit. pripravniki. Obvelja. Ravno tako predlagal je g. Porekar, učiteljstvo orm. okraja, naj izda koncem šol. leta 1889.—90. „Letno poročilo narodnih šol ormoškega okraja“, kakor je to storilo okr. učit. društvo ljutomersko. Ker pa je to podjetje pomisleka vredno, posebe, kar se tiče založbe, naprosil je tedaj gosp. predsednik prisotnega g. Freuensfeld-a, ki je bil glavni reditelj izdaje „Poročila narodnih šol ljutomerskega okraja“, da nam je pojasnil celo podjetje. Predlog vendar ni prišel takrat do glasovanja, ampak pride v glavnem zborovanju še enkrat na vrsto.

Naposled naznanil je še g. Rakuša, da je svojej knjigi „Domoznanstvo ormoškega okraja“ znižal ceno na 10 kr., ozir. s poštnino vred na 12 kr.

Ko se je še določilo, da v prihodnje zborujemo 5. decembra v Ormožu, zaključil je g. predsednik zborovanje.

Bi-li o zadnjem delu našega shoda, t. j. o skupnem obedu, o čemer nekateri tako radi poročajo, tudi še poročali? Čemu? Če povemo, da smo bili v gostilni g. Kapus-a, bo dovolj, da izvé čitatelj, da smo se dobro imeli.

Plešán.

Iz kamniškega okraja. Dne 24. oktobra t. l. zborovalo je naše okrajno učiteljsko društvo v kamniški šoli. Semkaj prišlo je radi velikih povodenj izmed 33 udov le 15 gg. učiteljev in 5 gspđ. učiteljic. G. predsednik Janko Janežič otvori točno ob 2. uri popoldne sejo, pozdravi zbrano učiteljstvo ter povdarja, da z današnjim zborovanjem pokažemo, da naše društvo ni ostalo pri ustanovitvi, da predlog gg. referentov pri lanskej okr. učit. konferenci ni bila samo njih in naša želja, marveč, da je z današnjim dnevom društvo tudi začelo delovati.

Proseč gospode društvénike občne podpore, opominja nas, da nam bodi vodilo pri našem delovanju: „Vsi za jednega in jeden za vse“. Tudi se opominja nemile osode, katera je zadela milega našega vladarja ter vabi navzoče, da pokažejo svoje sožalje nad prerano smrtjo preljubljenega cesarjeviča, prestolonaslednika Rudolfa, na kar vsi ustanemo.

Želeč končno, da bi se nad našim društvom v posebnej meri izpolnovala besede: naj živi, cveté in narašča — sklepa svoj pozdrav ter prosi g. tajnika, da poroča o društvénem delovanju.

Tajnik g. Alojzij Kecel je priobčil način osnovanja prekornega društva, pridobitev 33 pravih in enega podpornega uda. Jako obširno pa je poročal o zborovanju „Zaveze slov. učit. društev“, ki se je vršilo 22. in 23. aprila v Ljubljani. Naslikal je dobre in slabe vtise tega I. občnega zaveznega zbora na posamezne vdeležence, je naglašal potrebo tesnega združenja mej slov. učiteljstvom in končal svoje poročilo tako-le:

„V naših rokah je toraj večinoma naša srečna ali nesrečna prihodnjost, katero prvo dosežemo z lepim vedenjem, z delavnimi vzgledi, neumorno pridnostjo in stanovskim ponosom, ki naj bode pretkan z nezrušljivo kolegijalitetó. Ti faktorji in cesarjevo geslo: „Viribus unitis“, na katerim je tudi naše društvo osnovano, naj nam bodejo vzor prihodnjega življenja, katero hočemo in moramo tako vravnati, da bode vse slovensko učiteljstvo združeno v majhne krdele (okrajna učiteljska društva) te zopet v voj („Zavezo slov. učit. društev“) in s temi vsestranskimi močmi naredimo si takozvani „Kräftenparallelogramm“, ki bo kljuboval vsem političnim nasprotnikom in čegar srednja moč (die Resultierende) bo v bližnji prihodnjosti dosegla to, po čemur najbolj težimo! V to pomagaj Bog!“

Za tajnikom je blagajničar g. Ignacij Tramte naznanil dohodke v znesku 30 gld. in stroške 10 gld. 58 kr.

Za njim prosto poroča g. nadučitelj Burnik o risanju brez stigem. V svojem uvodu trdi govornik, da so stigme za začetnike (t. j. II. in III. šolsko leto) neobhodno potrebne, ker ž njimi se privadi nevajena otroška roka različnih črt v omejenem prostoru. Ta prostor pa se ima v III. š. l. razširiti na 2 ali več *cm*, s katerim prehodom se pride v IV. š. l. po naravnem p. tu do risanja brez stigem. To risanje pa ni tako mučno za učence, kar so marsikdo domišljuje in morebiti še celo trdi, da bi se kaj takega v enorazrednice vpejljati ne moglo. Kajti ljudske šole namen je, učiti za življenje in v življenju posameznik, kadar mu je treba česa narisati, ne bode iskal še le zvezka s stigmi, temveč primoran bode poslužiti se navadnega papirja. Da pa prosto risanje v istini ni težko, pokazal nam je g. poročevalec praktično na šolski tabli tako-le: Razdelil je vsako stran table v 2 dela, ter te dele zvezal s pomočjo ravnila ter na ta način našel središče. Ko je odmeril od vsakega konca teh pomožnih črt *1cm*, od vsakega ogla table *2cm* in te točke zvezal s pomožnimi črtami, navstali so 4 štirikotniki. Z vednim polovičenjem teh 4kotnih strani in vezanjem najdenih točk, pa so nastale lepe risarije. Razvidelo se je jasno iz te poskušnje, da je risanje na ta način jako lahko in za otroke zelo interesantno, ker podoba, ko je zbrisal z brisalomo vse pomožne črte, stoji na čistem papirju. Tudi za učitelje je ta način risanja vsega priporočila vreden, ker risajo lahko učenci po predlogih, kateri se nahajajo v Eichlerjevem II. delu v obilnosti.

Debate so se vdeležili gg. Toman, Letnar in Pfeifer, vsi pa v smislu poročevalca; le gledé rabe ravnila imeli so nekateri pomislike.

Ko se določi prihodnje društveno zborovanje meseca aprila pr. l. v Mengešu, sprejmeta se nasveta, da se kupi društvu vezani zapisnik in da se takoj odpošlje prošnja na veleslavni deželni zbor za zboljšanje gmotnega stanja učitelstvu, naprosi stari odbor za opis tukajšnjega okraja, da bi se z delom požuril in z veseljem sprejme g. c. kr. okr. nadzornika L. Letnar-ja ponudba, da bode pri prihodnjem zborovanju on sam poročal „o sestavi posameznih učnih načrtov“, sklene g. predsednik sejo da se spominja Najvišjega zaščitnika ljudske šole, zaklicavši presvitlemu cesarju Francu Jožefu I. trikratni slava! K.

Od hrvaške meje. (Občna hrvaška učiteljska skupščina v Zagrebu. *) Dne 5. sept. t. l. zbralo se je v dvorani „Hrv. Sokola“ v Zagrebu do 490 učiteljev in učiteljic na občeno učit. skupščino, katero je ob 9. uri dopoldne otvoril predsednik g. J. Filipović. V svojem govoru omenja, kako hrvaško učiteljstvo vrlo napreduje, kajti zbralo se je danes $\frac{1}{4}$ vseh hrvaških učiteljev, dočim imajo Nemci do 100.000 učiteljev, a na največji skupščini sešlo se je komaj do 5000, torej le 5%. Ko je razložil, kako imajo njihovi ideali materialno podlogo ter navzoče srčno pozdravil, pravi dalje doslovno: „Kod ove skupštine imamo još jedan radosten pojav. Mi imamo zastupnika naroda, najbliže braće, koji su krv naše krvi. Ja se nadam, da će za koje vrijeme slovenski narod i hrvatski i srbski imati jednu književnost (Živio!), inače bih ja morao resignirati na budućnost slovenskoga naroda.“ — Za tem pozdravi zastopniku češkega učiteljstva iz zlate Prage, gđc. Vilmo Sokolov-u in gosp. Mater-na, kličeč jima iz dna duše: „Dobro došli, a kad dodjete kući, recite, da nas je veselilo i da svaki nas dobro želi braći Česima.“

Potem sta predlagana podpredsednikom gg. nadzornika Otovčević in Balog, zapisnikarjem pa gg. Kempf in Dvorniković, kar je bilo vsprejeto. — Dnevni red občne hrv. učit. skupščine glej „Popot.“ str. 263. Najvažnejša je bila 4. točka: Razprava o nagradjenem pitanju: „Što se od sadanje

*) Po naključbi zakasnilo.

pučke škole mora zahtijevati, da se ne zanemari njezina uzgojna zadaća?" Izvjestitelj g. Davorin Trstenjak. Za omenjeno vprašanje je središnji odbor „Saveza“ lansko leto razpisal nagrado od 10 zlatov, katera se je po ocenjevalcih priznala g. D. Trstenjak-u. Razprava je bila tiskana v „Napredku“ 1889, br. 21 in 22. Nagrado pa je podaril g. Trstenjak hrv. učit. domu.

V naslednjih vrsticah naj kratko označimo tok debate o imenovani razpravi, kajti kratak a vendar dober posnetek vseh govorov je težko podati. Kdor se za stvar bolj zanima, naj čita „Napredak“ t. l. br. 27, 28, 29 in 30.

Ko je zbrane pozdravil g. Otovčević v imenu novogradiškega učiteljskega društva, g. Pavelić pa izročil pozdrave iz Like in Krbave —, govori poročevalec g. D. Trstenjak v obče o vzgoji, prečita potem svoje rezolucije, na kar se začne generalna debata.

Prvi poprime besedo g. Božić. Najprej spominja, kako še človeštvu vedno manjka trajne in čvrste uredbe, da se nahaja v prehodni dobi, govori potem o vzgoji kot najvažnejšem vseh pitanj, o vzgojnih faktorih, katerih nobeden ni sam zakrivil nahajajočih se zablod in pogreškov. On smatra navrženo vprašanje s trojnega gledišča gledé na dolžnosti in potrebne uvete šole, namreč: 1. Zunanje, t. j. kar in kje je učitelju storiti kot članu društva, da on in vzgojni faktorji uvidijo svoje dolžnosti jeden proti drugemu, da v sebi in v vseh vzgojnih faktorjih vzbudi voljo k vkupnemu delovanju, kateri pot mora jedini biti spasonosen obitelji, državi, cerkvi in šoli. 2. Notranje šolsko, t. j. kako ima učitelj delovati v šoli in katera sredstva naj rabi, da vstreže želji doma in države. 3. Lahko se dodajo želje o materijalni obskrbi šole in učiteljev, ki zelo pospešujó nalogo šole, vendar strogo vzeto ne spadajo v okvir zgornjega pitanja. V tem smislu predlaga tudi svoje rezolucije.

Drugi govornik g. Kirin hvali razpravo izvjestitelja in odobrava njegove rezolucije, samo želi, da bi se pred iste postavila jedna rezolucija, v kateri bi bilo izraženo, kaj je možno zahtevati od ljudske šole brez zanemarenja odgoje.

Tretji govornik g. Ivan Širola skuša popolniti manjkavosti razprave, povdarja telesno in religiozno vzgojo ter konečno čita svoje rezolucije.

Za njim govori g. Varga o učnem gradivu, s katerim se bavi ljudska šola, o učencih, kateri pridejo po njegovem mnenju v šolo tako duševno izkvarjeni, da sestoji šolska vzgoja v večnem popravljanju; zato se lahko trdi, da se šolska vzgoja zanemarja, ako se zanemarja domača vzgoja mladine. Potem preide na učitelja, ki naj bi bil kot vzgojitelj umetnik; a da to bode, naj bi dobil višjo obrazovnost, kakor n. pr. svečeniki, zdravniki, sodniki itd.; z višjo obrazovanostjo dosegle bi se tudi zboljšanje materijalnega stanja. Poleg sposobnosti naj bode učitelj ugleden, a da si dobi boljši ugled, pustili naj bi mu v njegovem vzgojnem delovanju proste roke. Na zadnje zagovarja še nagrade, ter prečita svoje rezolucije.

Kot peti govornik oglasi se g. Dvorniković ter razpravlja razloge, zaradi katerih je potrebno, da je ovo pitanje predmetom naše razprave. On misli, da je razlog temu moderni pesimizem, kateri gledé načela o čudoredju vlada. Zato je moderno, da se vpije, da smo moralno nazadovali, da se opažajo napake, katerih poprej niso videli, za katere se ni znalo, da grasirajo, kakor ravno zdaj. Potem kaže, kako je vse tako vpitje neopravičeno. Drugi razlog je v odnošaju ali shvaćanju mej domom in šolo. Ta dva faktora, ki bi naj skupno delovala, kaj rada prenašata jeden del svojega delokroga na drugega; s tem pa nastanejo krivi nazori. Govoreč dalje o humaniternem stanovišču, preide na nagrade in kazni ter pravi, da nagrade bude v otrokih le pohlepnost, da dobro storé samo radi nagrade, ne pa radi dobrega samega. Konečno predlaga rezolucije izvjestiteljeve za podlogu spec. debate.

Potem poprime besedo še slavnoznani pedagogiški pisatelj g. Basariček, ki sicer ni bil namenjen oglasiti se, vendar tok debate spravil je razna umenja

na dan, katera bi rad razjasnil in stvar privedel do sporazumljenja. On se protivi temu, da bi se v posebni rezoluciji definirala vzgojna naloga šole, ker take rezolucije ni možno na brzo roko tako sestaviti, da bi ne bilo nobenega oporekanja. Ko je govoril o vzgoji, spominja dalje, da mi učitelji, ki vže v tretjič razpravljamo vprašanje o vzgojni nalogi, nikakor ne priznamo, da je ljudska šola na krivem potu in da zanemarja vzgojo. Da-si še današnja ljudska šola ni dovršena, vendar je v primeri s prejšnjo mnogo boljša. Učiteljem je le treba, da šolo vedno bolj dovršujejo ter zmanjšujejo spoznane napake.

Po kratkem odgovoru poročevalca vspremejo se njegove rezolucije v podlogo spec. debati. O toku spec. debate naj poročamo toliko, da so bile vse rezolucije izvestitelja nespremenjeno vsprejete, ostale raznih govornikov pa odbite. Specijalne debate vdeležili so se gospodje: Basariček (2), Božić (3), Dvorniković (1), Erković (1), Kirin (2), Klobučar (1), Plačković (1), Širola (2); Varga (5) in izvestitelj g. D. Trstenjak.

Za tem je na dnevnem redu obnova središnjega odbora „Saveza“. Stari odbor s svojimi funkcionarji izvoli se z burnim odobravanjem, na novo so pa izvoljeni gg. Bartuš, Ciganović in Klobučar.

Na to utemelji g. Matoš svoj predlog: Šolski prazniki naj bi bili v mestih v juliju in avgustu, v trgih in vaseh, kolikor je možno, tudi v istih mesecih. Predlog se ne vsprejme.

Predsednik predlaga, naj se stvari zaključek, da se centralni odbor z vlogami obrne na občine, zlasti na mesto Zagreb, da osnuje meščanske šole. (Se vsprejme).

Nadalje stavi predlog, naj se za učiteljske otroke napravi konvikt, središnji odbor pa se pozove, da vsa potrebna dela preskrbi ter osnovo predloži bodoči učit. skupščini. (Se vsprejme.)

S tem je bil dnevni red izcerpljen. Predsednik se zahvali navzočim na trudu in vstrajnosti; g. Kirin pa kliče: „Vrijednemu centr. odboru živio! Živio g. predsednik, živjeli gg. podpredsednici in gg. zapisnikarji!

Zanimiva skupščina, ki bude vsem vdeležencem ostala v lepem spominu, zaključila se je ob 2¹/₂ uri. —ić.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je občini Dolina pri Trstu za popravila pri šolskem poslopju 200 gld.

[Otroški vrt v Rojanu], ki ga je ustanovila družba sv. Cirila in Metoda, se je 19. t. m. otvoril.

[C. kr. dež. šolski svet štajerski] je v svoji seji, dné 14. t. m. rešil prošnje za starostne doklade in za oproščenje od plačevanja šolnine, je dovolil, da se pri Št. Ilu v Slov. gor. ustanovi zasebna ljudska šola in da se dosedanja paralelka pri Št. Martinu na Paki prelevi v primeren razred ter je zavrnil pritožbo nekega krajnega šolskega sveta proti nalogu, da se gradi novo šolsko poslopje.

(Deželni zbor kranjski) je vendar-le vslušal prošnje učiteljev za zboljšanje njihovega gmotnega stanja. Sklenil je namreč postaviti, po kateri so plače učiteljskega osebja po Kranjskem, ne izvzemši Ljubljane, za naprej razvrščene v nastopne štiri razrede: I. plač. razred 700 gld., II. 600 gld., III. 500 gld. in IV. 450 gld. Vsak plačilni razred je torej v primeri k sedanji plači za 100 gld., ozir. 50 gld. poskočil. Mi ta gotovo zasluženi poboljšek svojim Kranjskim tovarišem iz srea privoščimo, in se ga veselimo tembolj, ker je nekako sad vstrajnega in složnega postopanja učiteljstva za priborenje postavnih pravic in boljšega gmotnega stanja. Veselilo bi nas pač to še bolj, ko bi ob jednom za-

mogli poročati, da sta se slavna deželna zborovanja isterski in goriški na enak način odzvala dotičnim učiteljskim prošnjam. Toda tem ni tako. Upamo pa, da bode vzgled deželnega zborovanja v Ljubljani v tem oziru dobro vplival na deželna zborovanja v Gorici in Poreču. V to pomози Bog!

(Odbor „Slov. učit. društva“) je najel tudi za letošnje leto društveno sobo, v kateri se bodo shajali č. gg. društveniki. Tu se bode razgovarjalo o važnih vprašanjih tičočih se učiteljskega stanu, predavalo o raznih pedagoških predmetih, gojila glasba — skratka družba bode č. društvenikom v razvedrilo po završenem delu. Prvi zabavni večer bil je v sredo, dné 13. t. m. v grofa Blagaja hiši na sv. Jakoba trgu. Nadaljujejo se ti večeri vsako sredo ob 8. uri. Č. zunanji udje vedno dobro došli!

(Pri ljubljanski izpraševalni komisiji) se je to jesen oglasilo devet kandidatov in šest kandidatinj. Vsi so dostali izpit z dobrim vspehom, gospodičine: Cidrih Ivanka, učiteljica v Ločah, Sittig Melanija, učiteljica v Smledniku in Trstenjak Marija, učiteljica v Ptujju celo z odliko. — Pred mariborsko izpraševalno komisijo pa je delalo izpit 21 kandidatov in 1 kandidatinja. Od teh je dostalo izpit 19, tri kandidatje so reprobovani.

(Nova „Pesmarica“), to je zbirka najbolj znanih slovenskih, hrvatskih, srbskih, bolgarskih, čeških, poljskih in ruskih pesmij, izšla je ravnokar v „Narodni Tiskarni“ in obseza na 20 tiskanih polah 231 pesmij, katere se v Slovencih pevajo. Po pesmarici je bilo že veliko povpraševanja in pevecem in pevskim društvom in sploh vsem prijateljem petja bode zelo prijala, ker se je le prepogosto čutil nedostatek, da je od nekatere pesmi samo jedna kitica na razpolaganje. „Nova Pesmarica“ je jako lepo tiskana, gosp. knjigovezec Ivan Bonač pa je napravil jako lepe platnice za njo, tako da bode ta knjiga po vsebini in po vnanji obliki ugajala. Cena nevezani knjigi je 80 kr., po pošti 90 kr., elegantno vezani 1 gld. 20 kr., po pošti 1 gld. 30 kr.

[Rakuševa knjiga „Slovensko petje v preteklih dobah itd.“] stala bo 80 kr. Kdor hoče izvedeti, kako se je naše slov. petje razvijalo ter poznati naše slov. skladatelje, ta si naj knjigo naroči, če še glešta 80 kr.

Vabilo. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico bode v četrtek dné 5. decembra 1889 imelo v navadnih prostorih v Mariboru svoje 4. redno zborovanje. Vspored: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Predavanja: A) Gosp. nadučitelj Peter Irgolič bode poročal o letošnji pariški svetovni razstavi. — B) Gosp. učitelj J. Cizel: a) Ali je Satzer-jeva beseda o obravnavi zemljepisnega pouka posnemanja vredna? — b) Nekaj dodatkov k praktičnej obravnavi berila „Nebesna telesa“. — 3. Nasveti. K mnogobrojni vdeležbi vljudno vabi odbor.

Vabilo k zborovanju celjskega učiteljskega društva, dné 8. decembra t. l. ob 11. uri predpol. v okoliški šoli v Celju. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Društvene reči. 3. „Srce“, učni poskus iz somatologije, poročevalec gosp. Anton Brezovnik. 4. Pomenjkanje o sestavi slavnostnega odbora za občeni zbor „zaveze slov. uč. dr.“, kateri se bode vršil binško nedeljo in ponedeljek pr. l. v Celju. 5. Nasveti. K mnogobrojni vdeležbi vljudno vabi odbor.

Vabilo. Učiteljsko društvo za Ptujski okraj bode v četrtek dné 5. dec. t. l. ob istem času in po istem vspredu zborovalo, kakor je bilo določeno za mesec november. Odbor.

Vabilo. Okrajno učiteljsko društvo ormoško zborovalo bo 5. dné decembra t. l. v Ormožu sè sledečim vspreodom: 1. Verifikovanje zapisnikov zadnjih dveh zborovanj; 2. Došla pisma; 3. Prostovoljno predavanje; 4. Pogovor o regulovanju učiteljskih plač; 5. Nasveti; 6. Vplačevanje letnine. (Društvo je imelo letošnje leto mnogo plačil in še izvanredne, a zaostalega še je mnogo). K mnogobrojnej vdeležbi vljudno vabi odbor.

Spremembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem: Gosp. *Atzler Franz*, učitelj v Marenburg postal je nadučitelj ravno tu; gosp. *Moder Josip*, poduč. v Št. Jurju na Pesnici dobil je učit. službo v Hočah pri Mariboru, gosp. *Ferlinc Franc*, poduč. v Šmarju učiteljsko službo tukaj, gosp. *Babič Franc*, prov. učitelj v Runčem pa je postal na svojem mestu definitiven. G. pč. *Meško Marija* se je namestila za učiteljico ž. ročnih del za šole Slivnica in Rače, gospodičini *Reyerschütz Fani* na Slatini in *Cuntara Albina* v Laškem trgu menjate s službami. — Gosp. *Pečovnik Franc* je svojo novo (nadučiteljsko) službo pri Sv. Antonu v Slov. goricah začetkom t. m. nastopil. (Imel bi jo nastopiti še le o Veliki noči 1890.)

Na Kranjskem: Gosp. *Zavrčnik Karol*, učitelj na Sveti Gori, je stalno nastavljen v Duplje. Gosp. *Rustja Josip*, zač. učitelj v Vipavi, je prišel stalno v Budanje. Gosp. *Perné Andrej*, učitelj v Šturji, je imenovan stalnim nadučiteljem in voditeljem na tej šoli. — Gosp. *Pretnar Jakob*, nadučitelj v Srednji vasi (v Bohinji), je imenovan nadučiteljem v Veliki Dolini. Gosp. *Kette Filip*, učitelj v Zagorju, je stalno nastavljen za nadučitelja v Košani. G. *Bitenc Tomaž*, zač. učitelj v Šent-Lamprehtu, je stalno postavljen. Imenovana sta g. *Svetina Josip*, učitelj v Šmarju, stalnim učiteljem v Žalni in g. *Kostanjevec Josip*, zač. učitelj v Trnovem, stalnim učiteljem v Podvelbu. — Umirovljeni so gg.: *Trojar Janez*, nadučitelj v Gradu (v Bledu), *Debelak Janez*, učitelj v Tržiču in *Jereb Anton*, uč. v Dolskem.

Kateri kolega bi bil voljen z menoj v službi menjati? Vurberg je v III. plačilnem razredu. France Žihar, nadučitelj.

Vabilo na naročbo.

„Popotnik-ov koledar za slovenske učitelje 1890. l.“ se pridno tiska in pride začetkom meseca decembra t. l. do razpošiljanja. Vsebina je slična, kakor v njegovih prednikih. A šematizem je zdavno razširjen ter obsega razun prejšnjih podatkov še a) število otrok, ki so dolžni šolo obiskovati, b) vse člane okr. šol, svetov, c) načelnike krajn. šol, svetov in šolske ogledne posameznih šol, d) vpokojene učitelje in e) glavne ali velike počitnice, kakor so v vsakem posameznem okraju ozir. za posamezne šole.

Razun šematizma obsega „Pop. koledar za 1890. l.“ še: 1. skrbno sestavljen imenik knjig, ki so učitelju v daljno izobraževanje in berilo potrebne; 2. najvažnije periodične uradne opravke šolskih vodstev in krajnih šolskih svetov z ozirom na vse slovenske pokrajine; 3. postavne počitnice med šolskim letom z ozirom na različnost v posameznih pokrajinah in šol. okrajih; 4. Statistični pregled „Zaveze slov. učit. društev“ in njenih članov itd. itd.

Vkljub zdatnemu pomnoženju šematizma in raznovrstnosti vsebine sploh in vkljub temu, da so tiskovni troški vsled novega tiskarskega tarifa precej poskočili, lahko dobi „Popotnikov koledar 1890. l.“ vsak, kdor se ali posredno pri naših p. n. poverjenikih v posameznih šolskih okrajih ali pa neposredno pri podpisnem upravnistvu do 5. decembra t. l. na-nj naroči ter dotično svoto vplača, oziroma pošlje, po

1 gld. 15 kr. s poštino vred lepo vezan komad.

Pozneje se bođe cena povišala komadu na 1 gld. 25 kr. — Prepričani smo, da učitelji drugih narodov po tako nizki ceni ne dobó sličnega strokovnega koledarja. Zatorej se nadejamo prav mnogobrojnih naročil.

Upravnistvo „Popotnik-a“
Maribor, Reiserstrasse 8.

NATEČAJI.

Štv. 1310.

Nadučiteljsko mesto

na dvorazredni ljudski šoli pri *Dev. Mariji v Puščavi* z dohodki III. plačilnega razreda in prostim stanovanjem, je izpraznjeno.

Prosilci naj svoje prošnje z dokazom o sposobnosti za podučevanje v katoliškem verouku vložijo predpisanim potom do 15. decembra t. l. pri dotičnem kraju. šolsk. svetu.

Okr. šolski svet v Mariboru, dné 8. novembra 1889.

Predsednik: *Hein s. r.*